

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM YAZIRLIGI
JIZZAX DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI

**5111900 - Defektologiya (logopediya) yo'nalishi
bitiruvchilari uchun mutaxassislik fanlaridan
YAKUNIY DAVLAT ATTESTATSIYASI
DASTURI**

Bilim sohasi: 100000 - Gumanitar soha
Ta'lif sohasi: 110000 - Pedagogika
Ta'lif yo'nalishi: 5111900 - Defektologiya

Ushbu dastur O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta’lim vazirligining 2009-yil 22-maydagi 160-sон buyrug‘i bilan tasdiqlangan “O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim muassasalari bitiruvchilarining yakuniy davlat attestatsiyasi to‘g‘risida NIZOM” (hozirga qadar mazkur Nizomga bir necha bor o‘zgartirishlar kiritilgan bo‘lib, 2021-yil 16-noyabrda ro‘yxatdan o‘tkazilgan, ro‘yxat raqami 1963-3 buyrug‘i)ga asosan ishlab chiqildi.

Mutaxassis chiqaruvchi Maxsus pedagogika kafedrasi bo‘lib, dastur Maxsus pedagogika kafedrasining 202__-yil ____dagi ____-yig‘ilishida muhokama qilingan hamda Pedagogika va psixologiya fakultetining 202__-yil ____dagi Kengashida ma’qullangan. Institut kengashining 202__-yil ____dagi ____-sonli yig‘ilishida tasdiqlangan.

Tuzuvchilar:

X.S.Akramova	Maxsus pedagogika kafedrasi mudiri, v/b dosent
M.Muzaffarova	Maxsus pedagogika kafedrasi katta o‘qituvchisi
Q.Nazarqosimov	Maxsus pedagogika kafedrasi o‘qituvchisi

Taqrizchilar:

G.Arifxodjayev	Maxsus pedagogika kafedrasi v/b.dotsenti
M. Tilakova	Jizzax viloyat XXQT va MO instituti kafedra mudiri p.f.f.d. (PhD)

KIRISH

Mazkur dastur 5111900 - Defektologiya (logopediya) yo'nalishi bitiruvchilarining to'rt yil mobaynida ixtisoslik fanlarini o'qib o'zlashtirganlik darajasini aniqlash uchun o'tkaziladigan Yakuniy Davlat Attestatsiyasi sinovlari bo'yicha ishlab chiqilgan.

2021/2022 o'quv yilida bitiruvchilarda O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligining 2018-yil 25-avgustda 744-son bilan tasdiqlangan o'quv rejasidagi umumkasbiy va ixtisoslik fanlaridan o'tkaziladi.

YAKUNIY DAVLAT ATTESTATSIYASI o'tkaziladigan fanlar tarkibi:

1. Logopediya (majburiy fanlari)
2. Logopedik texnologiya (majburiy fanlari)

LOGOPEDIK TEXNOLOGIYA FANINING MAZMUNI

Fanning maqsadi - talabalarda logopedik texnologiya kursining mohiyati hamda logopedik texnologiyalarni olib borish boyicha nazariy va amaliy bilim, konikma hamda malakalarni shakllantirishdir..

Fanning vazifasi – talabalarni logopedik texnologiyalar asosida bolalardagi nutq kamchiliklarini bartaraf etishning nazariy va amaliy asoslari bilan tanishtirish, logopedik mashgulotlar uchun logopedik texnologiyalarni tanlash va ulardan samarali foydalanishga orgatish.

- logopedik tekshirishning predmeti, obyekti, maqsad va vazifalari, tashxislash masalalari, logopedik texnologiyaning korreksion ishdagi axamiyati, logopedik texnologiya turlari, logopedik texnologiyaning vazifalari va mazmunini bilishi kerak;

- nutqida kamchiligi bo'lgan bolalarga korreksion yordamni tashkil etishdagi logopedik texnologiya metodlari va yo'llarini tahlil qilish; nuqsonlarni tashxislash va korreksiyalashda samarali logopedik texnologiyalarni tanlash va tahlil qilish; maxsus muassasalarda logopedik texnologiyalarni logopedik mashgulotlar davomida qollash ko'nikmalarga ega bo'lishi kerak;

"Logopedik texnologiyalar"

FANI BO'YICHA

Logopedik texnologiyalar fanining predmeti, maqsadi va vazifalari.

1. Massaj va uning organismzga ta'sir xususiyatlari. Logopedik massaj o'tkazish metodikasi
2. Massajning umumiyligi fiziologik asoslari
3. Logopedik massajning maqsadi va vazifalari. Massajning turlari.

Nuqtali massajni rivojlanish tarixi.

4. Nutq organlarining meyordidagi anatomiya va fiziologiyasi
5. Artikulyatsiya a'zolarining anatomiya va fiziologiyasi.
6. Lab, lunji, yumshoq tanglay muskullari, funksiyasi, integrasiyasi. Til muskullari, funksiyasi, integrasiyasi.
7. Logopedik massaj o'tkazish metodikasi
8. Logopedik massaj jarayonida massaj qilinuvchining asosiy holatlari.
9. Logopedik amaliyatda massajnining qo'llashga va uni taqqoslashga doir ko'rsatmalar.
10. Nuqtali massaj o'tkazish metodikasi
11. Biologik faol nuqtali massaj qilish reflektor ta'sirini bir metodi sifatida.
12. Logopedik massajda foydalilaniladigan biologik faol nuqtani aniqlash.
13. Faollashtiruvchi massajni olib borish qoidalari
14. FaoIIashtiruvchi massaj turlari
15. FaoIIashtiruvchi massajni o'tkazish metodikasi
16. Logopedik massajda asboblar yordamida ta'sir etish
17. Logopedik ritmikaning ob'ekti, predmeti, maqsad va vazifalari. Boshqa fanlar bilan bog'liqligi
18. Logoritmikaning predmeti maqsadi va vazifalari.
19. Logopedik ritmikaning umumiy masalalari
20. Logopedik ritmikaning tamoyillari va usullari
21. Logopedik ritmikada usullar va yo'llar
22. Rivojlanishida nuksoni bor bolalar bilan olib boriladigan logoritmik ishlar.
23. Ritmika tarixidan qisqa ma'lumotlar.
24. Harakatlanuvchan malaka va ko'nikma haqida tushuncha;
25. Musiqali ritmik tarbiya tamoyillari.
26. logopedik ritmikaning sog'lomlashtirishga yo'nalganligi;
27. logopedik ritmikaning musiqali faoliyatning boshqa turlari;
28. logopedik ritmikaning nutqiy patologiyaga ega bo'lgan shaxslarga tibbiopsixologo- pedagogik ta'sir kompleksi vositalari bilan bog'liqligi.
29. Logoritmik ta'sir tizimining asosiy bo'g'lnlari tavsifi.
30. Nutqiy bo'lmanan jarayonlarni rivojlantirish;
31. Shaxsning har tomonlama rivojlanishida musiqanining roli
32. Insonda bolalik yoshidan umumiy musiqaviylikni tarbiyalash belgilari
33. Nutqida patologiyasi bo'lgan mактабгача yoshdagi bolalar, o'quvchilar, o'smirlar va kattalarga musiqiy-ritmik ta'sir.
34. Bolalar, o'smirlar va kattalarni logoritmik tarbiyalash va musiqiy-ritmik vazifalar

35. Tovushli ritm xaqida tushuncha.
36. Musiqiy ritmnning qabul qilinishi.
37. Ontogenezada ritm tuyg`usini shakllantirish yullari.
38. Mustaqil shaklda olib boriladigan musiqiy faoliyat turlari.
39. Duduqlanuvchi bolalar bilan olib boriladigan logoritmik mashgulotlar.
40. Duduqlanadiganlar bilan logoritmik mashhg`ulotlarda mashq va o`yinlarni o`tkazish texnologiyalari.
41. Duduqlanadigan o`quvchilar, o`s米尔ar va kattalar bilan olib boriladigan logoritmik ish bo`limlari.
42. Katta yoshdagi duduqlanadiganlar bilan logoritmik mashhg`ulotlarni nutq stasionari sharoitida o`tkazish sxemasi.
43. Duduqlanadiganlarda korreksion ishning bosqichiga logoritmik ta`sirning bog`liqligi.
44. Dislaliyani korrektsiyalash uchun o`yin va mashqlar
45. Rinolaliya bilan kasallanganlar uchun logoritmik mashg`ulotlar
46. Dizartriyali bolalar uchun logoritmik va musiqali-ritmik vositalar
47. Artikulyatsion apparatni, umumiy harakat ko`nikmalarini, eshitishtalaffuz qilish differentsiyalarini rivojlantirish
48. Alaliya nutq kamchiligiga ega kasaliga chalingan bolalar bilan logopedik ishlarni olib borish jarayonida logoritmik vositalardan bosqichma-bosqich foydalanish.
49. Bo`yin mushaklari rivojlanishi uchun mashq
50. Alaliyaga chalingan bolalar bilan harakatlarni to`g`rilashga oid ishlar
51. Tovushlar talaffuzini korrektionslash uchun nutqiy o`yinlar va mashqlar.
52. Artikulyatsion motorikani rivojlantirish bo`yicha o`yinlar.
53. Logopedik texnologiyada noan`naviy yondoshuv.
54. Logopedik tekshiruvning mazmuni va mohiyati
55. Logopedik texnologiyaning maqsadi va vazifalari.
56. Logopedik tekshirishning mo`ljal oluvchi va farqlash bosqichi.
57. Bolalarda fonetik-fonematik nutq rivojlanmaganligini bartaraf etish.
58. Logopedik tekshirishning predmeti, obyekti, maqsad va vazifalari.
59. Tovush talaffuzi buzilgan bolalarda korrektion ishlar bosqichi.
60. Sirg`aluvchi va shovqinli tovushlarni shakllantirishda qo'llaniladigan o`yinlar.
61. Tovushlardagi kamchiliklarni bartaraf etishda qo'llaniladigan tez aytish, sanama, chorlashmalarga misollar keltiring.
62. Logopedik xulosa va tashxislash masalalari
63. Nutqning tovush tomonini tekshirish texnologiyasi
64. Bolalarning fonematik idrokini tekshirish.

- 65.Dizartrik bolalar uchun musiqali ritmik mashqlar, nutq ishtirok etgan va nutq ishtirok etmagan o'yinlar.
- 66.Til orqa (k, g, x, q) tovushlardagi kamchiliklarni bartaraf etish jarayonida qo'llaniladigan o'yinlar.
- 67.Fonematik idrok va fonematik eshituv tushunchalarini farqlash.
- 68.Fonetik-fonematik nutq nuqsonini va ovoz buzilishlarini bartaraf etishdagi korrektsion ish tizimida logopedik ritmika.
- 69.Duduqlanishni yuzaga kelish sabablari. Etiologiyasi.
- 70.Nutqni o'stirishda barmoq mashqlaridan foydalanishning ahamiyati haqida ma'lumot bering.
- 71.Lug'at boyligi va nutqning grammatik qurilishini tekshirish texnologiyasi
- 72.Tovushlar talaffuzi buzilgan bolalar bilan korrektsiyalovchi logoritmik ish bosqichi haqida ma'lumot bering.
- 73.Maktabgacha yoshdagi duduqlanuvchi bolalarning nutqi, xulqi va motorikasini turli ish bosqichlarida logopedik ritmika vositalari bilan korrektsiyalash.
- 74.Yuz mimikasini rivojlantirish uchun o'yin va mashqlar.
- 75.Nutqi qisman yoki umuman mavjud bo'limgan bolalarni tekshirish usullari.
- 76.FFNlar bilan korrektsion ishning birinchi davrida olib boriladigan logopedik ishlar mazmuni.
- 77.Duduqlanuvchi bolalar bilan olib boriladigan logoritmik mashgulotlar.
- 78.NTRivojlanmagan bolalarning nutqiga tavsif (xarakteristika)
- 79.Nutqni tekshirish natijalarini tahlil qilish
- 80.Nutqning grammatik qurilishini tekshirish
- 81.FFNlar bilan korrektsion ishning II davrida olib boriladigan logopedik ishlar mazmuni.
- 82.Maktabgacha yoshdagi bolalarning duduqlanishini o'yin asosida bartaraf etish.
- 83.Bolalar nutqining normada rivojlanishi.
- 84.Yozma nutq holatini tekshirish
- 85.Bolalarda so'zlarning tovushli tahlil qilishini tekshirishga oid metodik tavsiyalar
- 86.Nutqi to'liq rivojlanmagan bolalar bilan olib boriladigan ish tizimida logopedik ritmika.
- 87.Duduqlanuvchi bolalar bilan olib boriladigan mashg'ulotlarni tashkil etish.
- 88.Ko'rish, eshitish diqqati va xotirasini rivojlantirish bo'yicha o'yinlar va

mashqlar.

89.Bolalarda yozuvni tekshirishga umumiy metodik tavsiyalar.

90.Eshitish diqqati va xotirasini rivojlantirish uchun mashqlar va o'yinlardan namuna

91.Nutqning prosodik tomonini tekshirish texnologiyasi.

92.Nutqning ritm, ravnligi, ohangdorligini tekshirish.

93.Duduqlanishni bartaraf etishdagi kompleks psixologo-pedagogik ish tizimidagi va tibbiy tadbirlardagi logopedik ritmika.

94. NTR ning 2-darajasida olib boriladigan logopedik ish mazmuni.

95. Motorikani rivojlantirish uchun mashqlarlardan namunalar keltiring.

96. Erta yoshda davrda bolalarni logopedik tekshirish texnologiyasi.

97.NTR ning 3-darajasida olib boriladigan logopedik ish mazmuni.

98.Maktabgacha tarbiya muassasalarida logopedik yordamni tashkil etish.

99.Maktabgacha tarbiya muassasalarida logopedik yordamni tashkil etish.

100. Umumiy motorikani rivojlantirish uchun qoidalari harakatli o'yinlar.

Asosiy va qo'shimha o'quv adabiyotlar hamda axborot manbaalari

Asosiy adabiyotlar

1. 1. Nurkeldiyeva D.A., Ayupova M.Y., Ahmedova Z.M. Barmoqlar mashqi va logopedik o'yinlar. - T.: Yangi asr avlodi, 2007 y.
2. 2. Волкова Г.А. Логопедическая ритмика. - М.: Просвещение, 2003.
3. 3. Ayupova M.Y. Logopediya - Т.: O'zbekiston faylasuflar мПКу jamiyati, 2007
4. 4. Дякова Е.А Логопедический массаж. - М.: Академия, 2003
5. 5. Nurkeldiyeva D.A., Ayupova M.Y., Ahmedova Z.M. Barmoqlar mashqi va logopedik o'yinlar. - T.: Yangi asr avlodi, 2007
6. 6. Axmedova Z., M.Ayupova, M.Xamidova. Logopedik o'yin, - Т.: Файласуфлар, 2013
- 7.

8. Qo'shimcha adabiyotlar

9. 1. Muminova L., Ayupova M. Logopediya. - Т.: O'qituvchi, 1993
- 10.2. Хрестоматия по логопедии, под.ред. Волковой С.А. - М.: Владос, 1997
- 11.3. Nurkeldiyeva D.A., Ayupova M.Y., Ahmedova Z.M. Barmoqlar mashqi va logopedik o'yinlar. - T.: Yangi asr avlodi, 2007
- 12.4. Назарова Э.Н, Нуркелдиева Д.А, Чечирина Я.Н Логопедические игры. -Т.: Янги авлод, 2007
- 13.5. Shamuradova Z. Tovushlaming me'yoriy talaffuzi. - Т.: Yangi asr avlodi, 2007

LOGOPEDIYA FANINING MAZMUNI

Bolalar nutqidagi kamchiliklar tipologiyasi, nutq buzilishlarini mexanizmi va sabablari, nutqdagi kamchiliklarini aniqlash, turli ko'rinishdagi nutq kamchiliklarini bartaraf etish yo'llari metodlari va maxsus muassasalarda logopedik ishlarni tashkil etish masalalarini qamrab oladi.

Fanni o'qitishdan maqsad – talabalarda nutq kamchiliga ega bo'lgan bolalarda nutq faoliyatining yuzaga kelish xususiyatlari, nutq kamchiliklarining xilma-xilligi, nutq kamchiliklarini tekshirish, nutqdagi kamchiliklarni bartaraf etish, rivojlanishida nuqsoni mavjud bolalarning nutq kamchiliklarini turlariga qarab bartaraf etish metodikalarini to'g'ri tanlay olish bo'yicha yo'naliш profiliga mos bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirishdir.

Fanning vazifasi – talabalarga nutq buzilishlarni keng tarqalganligi, alomatlari, darajasini aniqlash, nutq buzilishlarini pedagogik diagnostikasi, metodlari, bartaraf etish metodikalarini o'rgatishdan iborat.

Logopediya o'quv fanini o'zlashtirish jarayonida amalga oshiriladigan masalalar doirasida bakalavr;

- nutq kamchiliga ega bo'lgan bolalarda nutq faoliyatining yuzaga kelish xususiyatlari, nutq kamchiliklarining xilma-xilligi, nutq kamchiliklarini tekshirish, nutq kamchiliga ega bo'lgan bolalarning nutq kamchiliklarini turlariga qarab bartaraf etish metodikalarini to'g'ri tanlay olishni bilishi kerak;

- talaba rivojlanishida nuqsoni mavjud bolalar uchun maxsus korreksion ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etish shakllari va usullarini ilmiy asoslagan holda to'g'ri tanlay olishi, nutq kamchiliga ega bo'lgan bolalar nuqsonlarini tasniflash, korrektsiyalash, maxsus adabiyotlarni taxlil etish, bolalarni nutq nuqsonlarini bartaraf etish uchun didaktik materiallarni tanlash ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak;

- talaba korreksion pedagogik jarayonni nazariy-amaliy taxlil etish, ta'limni tashkil etish shakllari, usullarini amalda samarali qo'llash, ota-onalar bilan ishslash, rivojlanishida nuqsoni mavjud bolalar ta'lim-tarbiya nazariyasini amalda qo'llash malakalariga ega bo'lishi shart.

**"Logopediya"
FANI BO'YICHA**

Logopediya fanining predmeti, maqsadi va vazifalari.

1. Yozma nutq kamchiliklarini bartaraf etish usullari
2. Dislaliya sabablari va ularni namoyon bo'lishi.
3. Ochiq rinolaliya, sabablari va namoyon bo'lishi.
4. Sistema nutq buzilishlariga ta'rif bering.
5. Sistema nutq buzilishlariga ta'rif bering.
6. Yozma nutq buzilishilar, belgilari.
7. Mexanik dislaliya va uning sabablari.
8. 4. Psevdobulbar dizartriya va uning namoyon bo'lishi.
9. Dislaliyani bartaraf etish usullari.
10. Yopiq rinolaliya, sabablari va namoyon bo'lishi.
11. Psevdobulbar dizartriya va uning namoyon bo'lishi.
12. Yozma nutq kamchiliklarini bartaraf etish usullari
13. Psevdobulbar dizartriya va uning namoyon bo'lishi.
14. Funksional dislaliya va uning sabablari.
15. Aralash rinolaliya, sabablari va namoyon bo'lishi.
16. Sigmatizm va uni turlari, belgilari.
17. Mator alaliya va uning belgilari.
18. Dislaliya turlari (sigmatizm va uning ko'rinishlari).
19. Dizartiriya,sabablari va shakllari.
20. Rinolaliya va uni shakllari.
21. Sinsor alaliya va uning belgilari.
22. Rotasizm va uning ko'rinishlari.
23. Bulbar dizartiriya va uning namoyon bo'lishi.
24. O'qish buzilishini belgilari
25. Dizartirya shakillari va belgilari
26. Rotasizm va uning ko'rinishlari.
27. Rinolaliya sabablari va uning namoyon bo'lishi.
28. Bolalarda yozma nutq buzilishini xususiyatlari.
29. Yozma nutq kamchiliklarini bartaraf etish usullari.
30. Bolalar ovozini o'ziga xos xususiyatlari.
31. Mexanik dislaliya va uning sabablari.
32. Motor va sensor alaliya buzilish belgilari.
33. Mator va sinsor alaliyaga ta'rif bering
34. Dislaliya shakllari.
35. Dislaliya turlari (sigmatizm va uning ko'rinishlari).
36. Rinolaliya va rinafoniyaga ta'rif bering
37. Tug'ma tanglay yorug'liliklari bola rivojlanishiga ta'siri
38. Yopiq rinolaliya, sabablari va namoyon bo'lishi

39. Rotasizm va uning ko'rinishlari.
40. Afaziya shakllari, belgilari.
41. Rinolaliyada nutqni o'ziga xos xususylari nimalardan iborat
42. Sigmatizm va uni shakllari.
43. Motor afaziya kelib chiqish sabalari, belgilari, namoyon bo'lishi.
44. Dizartriya va anartriyaga baxo bering.
45. Dislaliya turlarning yoriting.
46. Alaliya kelib chiqish sabablari va shakllari.
47. Fonematik idrokni tovush talaffuziga bog'liq tomonini izoxlang.
48. Ochiq va yopiq rinolalaiyaga ta'rif bering.
49. Fonitik fonematik nutq buzilishlarini izoxlang
50. Dizartiriyani namoyon bo'lishi.
51. Rinolaliya sabablari va shakllari.
52. Afaziyada nutq buzilishini izohlang.
53. Alaliyani turli variantdagi klassifikasiyasini aytib bering. Asosiy formasiga qisqacha xarakteristika Bering
54. Dizartriya klassifikasiyasi. Dizartriyaning asosiy formalarini ayting va ularni xarakterlab Bering
55. Rinolaliyani o'rganish tarixidan qisqacha ma'lumotlar va rinolalik bolalarga ko'rsatiladigan logopedik yordamni aytib Bering.
56. Til orqa tovushlarini buzilishini bartaraf etish usullari.
57. Tovush talaffuzlarini bartaraf etish bosqichlari va ularning vazifalari.
58. Dizartriya sabablari, tasnifi
59. Rinolaliyada nutqning o'ziga xos xususylari nimalardan iborat
60. Sistemali nutq buzilishiga ta'rif bering.
61. Organik va funksional rinolaliyani farqini tushuntiring.
62. Yozma nutq buzilishi begilari.
63. Dislaliyani ta'riflab bering. Dislaliyani keltirib chiqaruvchi sabablarni ayting.
64. Afaziya va uni belgilari.
65. Progeniya va prognatiya nima? Bu patologiyada qaysi tovushlar talaffuzida ko'proq kamchiliklar uchraydi?
66. Mutasiya nima? Patologik mutasiya qanday namoyon bo'ladi?
67. Dizartriya klassifikasiyasi. Dizartriyaning asosiy formalarini ayting va ularni xarakterlab bering.
68. Alaliya turlari va belgilari.
69. Ochiq prikus nima? Turli turdag'i ochiq prikusning har biri qanday tovushlar talaffuzidagi kamchiliklarga sabab bo'ladi?
70. Sensor alaliya: buzilish sabablari, mexanizmi, simptomatikasi.

71. Rinolaliyada artikulyasion apparat tuzilishidagi kamchiliklarni aytib Bering.
72. Rotatizm va uni belgilari.
73. Alalik bolalar nutqini xususiyatlari.
74. Til orqa (k, g, x), chuqur til orqa (q, g') tovushlari, ta'rifi, sabablarini yoriting
75. Rinolaliya turlari va bartaraf etish usullari.
76. O'qish buzilishi belgilari.
77. Dislaliya turlari va sabablarini aytib bering
78. Alaliya va dizartirya nutq kamchiligidagi artikulyatsion aparat xarakatidagi kamchiliklarni ayting.
79. Mator afaziyada logopedik ishlar qaysi yo'naliishlarni o'z ichiga oladi.
80. Ochiq rinolalaiyaga ta'rif bering
81. Dislaliya tovushlar talaffuzidagi kamchiliklar dizartrianing yengil formasi (stertaya)dagi tovushlar talaffuzidagi kamchiliklardan qanday farq qiladi.
82. Afaziya shakllarini ayting va har biriga qisqacha ta'rif bering.
83. Sensor alaliya sabablari va namoyon bo'lishi.
84. Sigmatizm va uni turlari.
85. Alaliyaning tasnifini yoritib bering.
86. Alalik va dizartrik bolalar artikulyasion motorikasini (harakatini) qiyoslang
87. Bolalarda afazianing namoyon bo'lishining o'ziga xos xususiyatlarini ochib bering.
88. Rinolalaiyani kelib chiqish sabablari.
89. Motor afaziya kelib chiqish sabalari, belgilari, namoyon bo'lishi.
90. Chuqur til orqa tovushlarini nuqsonlarini bartaraf etish usullari
91. Rinolaliya sabablari va shakllari.
92. Alaliyada nutq buzilishi belgilari.
93. Organik yoki mexanik dislaliya va uning namoyon bo'lishi.
94. Bolalarda og'zaki va yozma nutq kamchiliklarini bartaraf etish.
95. Dizartriyar anartriyar tushunchalari va uning shakllari.
96. Motor va sensor alaliyaga ta'rif bering.

Asosiy va qo'shimha o'quv adabiyotlar hamda axborot manbaalari
Asosiy adabiyotlar

1. Ayupova M.Yu. Logopediya. O'zbekiston faylasuflar Milliy jamiyati. T.: 2007, 2011 y.
2. Logopediya. (pod red. A.S.Volkovoy). M.: Vlados. 2003 g.
3. Muminova L., Ayupova M. Logopediya. T.: O'qituvchi 1993 y.

Qo'shimcha adabiyotlar

1. Mirziyoev SH.M. Tanqidiy taxlil, qat'iy tartib – intizom va shaxsiy javobgarlik – xar bir raxbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Maxkamasining 2016 yil yakunlari va 2017 yil istiqbollariga bag'ishlangan majlisdagi O'zbekiston republikasi prezidentining nutqi. //Xalq so'zi gazetasi. 2017 yil 16 yanvar, № 11.
2. Mirziyev SH.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob halqimiz bilan birga quramiz. O'zbekiston 2017.
3. Mirziyev SH.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birlilikda barpo etamiz. O'zbekiston 2016.
4. O'zbekiston Prezidenti SHavkat Mirziyoev 2017—2021 yillarda O'zbekistonni rivojlantirishning beshta ustuvor yo'naliishi bo'yicha harakat strategiyasi. 7 yanvar 2017 yil
5. SHomaxmudova R.SH., Mo'minova L.R. Bolalar nutqidagi nuqsonlar va ularni bartaraf etish. O'qituvchi. T.: 1993 y.

BAHOLASH MEZONI

I. 5111900-“Defektologiya (logopediya)” yo'naliishi talabalariga mutaxassislik fanlaridan Davlat attestatsiyasini yozma shaklda o'tkazish tartibi va baholash mezoni

Bitiruvchi kurs talabalari Logopediya, Logopedik texnologiya fanlaridan Davlat attestatsiyasi ko'p variantli yozma shaklda o'tkaziladi. “Yozma” variantlarning har bir savol uchun javob 20 ball bilan baholanadi.

- Davlat attestatsiyasida har bir yozma javoblar quyidagi mezon asosida baholanadi:
- berilgan savolga to‘g‘ri va to‘liq javob yozilsa, savolning mazmuni, mohiyati to‘g‘ri va izchil yoriltsa, shuningdek, ijodiy yondashilsa, javobda mantiqiy yaxlitlikka erishilsa o‘zlashtirish ko‘rsatkichi **17,1 - 20 ball** oralig‘ida baholanadi;
  - berilgan savolga to‘g‘ri javob yozilsa, savolning mazmuni to‘liq yoritilgan bo‘lsa, o‘zlashtirish ko‘rsatkichi **14,1 - 17 ball** oralig‘ida baholanadi;
  - berilgan savolga og‘zaki javob noto‘g‘ri yoki yuzaki yozilgan bo‘lsa, biroq berilgan savolning mazmuni to‘liq yoritilmagan bo‘Isa, o‘zlashtirish ko‘rsatkichi **11-14,1 ball** oralig‘ida baholanadi;

- berilgan savolga javob noto‘g‘ri yoki yuzaki javob berilsa, qo‘yilgan masalaning mohiyati mazmuni ochib berilmasa, unda o‘zlashtirish ko‘rsatkichi 0 - 10,9 ball oralig‘ida baholanadi. (17,1-20 ball - a’lo, 14-17 ball - yaxshi, 11-14,1 ball - qoniqarli, 0-10,9 ball - qoniqarsiz).

II. 5111900-“Defektologiya (logopediya)” yo‘nalishi talabalariga mutaxassislik fanlaridan Davlat attestatsiyasi test sinovi shaklida o‘tkazish tartibi va baholash mezoni

Logopediya, Logopedik texnologiya fanlaridan ko‘p variantli test sinovi shaklida o‘tkazilsa har bir variant 100 ta yoki 50 ta test savollaridan iborat bo‘ladi. Test sinovini baholash 5 ballik tizim asosida amalga oshiriladi.

Baholash usullari	Test topshiriqlari, yozma ish, tahlil uchun misollar, taqdimotlar
Baholash mezonlari	<p>5 (a’lo)</p> <ul style="list-style-type: none"> – fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to’la o‘zlashtira olish; – fanga oid ko‘rsatkichlarni tahlil qilishda ijodiy fikrlay olish; – o’rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish; – o’rganilayotgan jarayonga ta’sir etuvchi omillarni aniqlash va ularga to’la baho berish; – tahlil natijalari asosida vaziyatga to’g‘ri va xolisona baho berish; – o’rganilayotgan jarayonlarni analitik jadvallar orqali tahlil etish va tegishli qarorlar qabul qilish. <p>4 (yaxshi)</p> <ul style="list-style-type: none"> – o’rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish; – tahlil natijalarini to’g‘ri aks ettira olish; – o’rganilayotgan jarayonga ta’sir etuvchi omillarni aniqlash va ularga to’la baho berish; – o’rganilayotgan jarayonlarni jadvallar orqali tahlil etish va tegishli qarorlar qabul qilish. <p>3 (qoniqarli)</p> <ul style="list-style-type: none"> – o’rganilayotgan jarayonga ta’sir etuvchi omillarni aniqlash va ularga to’la baho berish; – o’rganilayotgan jarayonlarni analitik jadvallar orqali tahlil etish. – qaror qabul qilish haqida umumiy biliga ega bo’lish <p>2 (qoniqarsiz)</p> <ul style="list-style-type: none"> – o’tilgan fanning nazariy va uslubiy asoslarini bilmaslik; o’tilayotgan fan qonuniyatlarini o‘zlashtirishmaslikni bilmaslik

Umumkasbiy va ixtisoslik fanlaridan Davlat attestatsiyasi bo‘yicha umumiyl o‘zlashtirish ko‘rsatkichi 2 dan 5 balgacha baholanadi (5 baho – a’lo, 4 baho – yaxshi, 3 baho – qoniqarli, 2 baho – qoniqarsiz) yoki baholash 5 baholik shkaladan 100 ballik shkalaga o‘tkaziladi.

Baholashni 5 baholik shkaladan 100 ballik shkalaga o‘tkazish jadvali

5 baholik shkala	100 ballik shkala	5 baholik shkala	100 ballik shkala	5 baholik shkala	100 ballik shkala
5,00 — 4,96	100	4,30 — 4,26	86	3,60 — 3,56	72
4,95 — 4,91	99	4,25 — 4,21	85	3,55 — 3,51	71
4,90 — 4,86	98	4,20 — 4,16	84	3,50 — 3,46	70
4,85 — 4,81	97	4,15 — 4,11	83	3,45 — 3,41	69
4,80 — 4,76	96	4,10 — 4,06	82	3,40 — 3,36	68
4,75 — 4,71	95	4,05 — 4,01	81	3,35 — 3,31	67
4,70 — 4,66	94	4,00 — 3,96	80	3,30 — 3,26	66
4,65 — 4,61	93	3,95 — 3,91	79	3,25 — 3,21	65
4,60 — 4,56	92	3,90 — 3,86	78	3,20 — 3,16	64
4,55 — 4,51	91	3,85 — 3,81	77	3,15 — 3,11	63
4,50 — 4,46	90	3,80 — 3,76	76	3,10 — 3,06	62
4,45 — 4,41	89	3,75 — 3,71	75	3,05 — 3,01	61
4,40 — 4,36	88	3,70 — 3,66	74	3,00	60
4,35 — 4,31	87	3,65 — 3,61	73	3,0 dan kam	60 dan kam

ESLATMA: Yakuniy davlat attestatsiya jarayonida qo‘yilgan bahodan norozi bo‘lgan bitiruvchilar yakuniy davlat attestatsiyasi ballari e’lon qilingan kundan e ’tiboran uch kun muddat ichida appelyatsiya komissiyasiga murojaat qilishga haqli. Yakuniy davlat attestatsiya komissiyasi va talaba o‘rtasida baholash ballari bo‘yicha yuzaga kelishi mumkin bo‘lgan muammolar maxsus appelyatsiya komissiyasi tomonidan ko‘rib chiqiladi hamda DAK raisi bilan kelishilgan holda xulosa qilinadi.